

A CAVALL ENTRE DOS SEGLES

Stefan Zweig: *El món d'ahir. Memòries d'un europeu*. Títol original: *Die Welt von Gestern*, 1943. Traducció catalana: Joan Fontcuberta. Editorial: Quaderns Crema, maig 2001, 531 pàgines.

El memorialisme és un gènere literari que té una gran acceptació per part dels lectors contemporanis. Naturalment, hi ha moltes menes de memòries, més o menys arranades a gust del protagonista però, de totes maneres, la lectura pausada de les experiències vitals i socials de personatges que han tingut un ressò en un moment determinat pot obrir moltes finestres a l'entorn d'un país o una època determinada. Stefan Zweig (Viena [Àustria] 1881- Petrópolis [Brasil] 1942), escriptor vienès de raça jueva, és un testimoni d'excepció de la tranquil·litat personal i social de les darreries del segle XIX i de les grans convulsions de la primera meitat del segle XX que van trasbalsar i canviar totalment la vida i els costums del món occidental.

El món d'ahir evita l'aprofundiment en els aspectes privats de Zweig, així com tracta de passada el seu extens i variat currículum literari. Tot i així, la visió que ens dona d'un nucli geogràfic concret, com és l'Europa Central, i dels canvis en primer lloc pausats i a mesura que avança el segle XX més sobtats i radicals, donen peu al lector a la reflexió dels orígens de l'actualitat que ens envolta i condiciona. Aquesta excel·lent visió històrica, social i artística que Zweig ens ofereix està dividida en dues meitats perfectament delimitades. El món segur i confiat de la Viena de la seva infantesa i joventut, on convivia perfectament integrats jueus i austríacs i on, en un món estratificat per classes socials sense que aquesta divisió representés una marginació per raó de classe o raça, tothom podia confiar en el seu treball i recursos més o menys nombrosos d'una manera inamovible. A tall d'anècdota, una persona podia contreure una obligació hipotecària de més de 50 anys, amb la certitud que aquesta restaria satisfeta pels seus descendents amb tota tranquil·litat. D'altra banda, Viena era aleshores el bressol viu de totes les belles arts i tothom hi participava d'una manera o d'una altra. Els grans personatges musicals i literaris tenien un dolç aixopluc en la tolerància

de les autoritats imperials i del poble, fins el punt que fou la capital cultural europea del trànsit entre el segle XIX i XX.

Stefan Zweig, com a defensor absolut de la unitat i entesa pacífica dels pobles europeus, va tenir l'oportunitat d'emprendre molts viatges a l'entorn d'Europa, Àsia i Amèrica. Aquestes llargues estades, no exemptes del conreu del seu treball creatiu li permetien, d'una banda, conèixer la forma de pensar i actuar de diversos països i, de l'altra, fer amistats duradores i perseverants amb tots els grans personatges literaris, científics i musicals d'arreu del món, amb els quals va anar vivint les inquietuds d'un món canviant i va poder compartir les seves conviccions de tolerància envers els altres. El segon tall del llibre que s'inicia amb la Iª Guerra Mundial de 1914-1918, amb l'ensorrada posterior d'Alemanya i Àustria, on una postguerra de misèria i corrupció de més de cinc anys va menar al ferment del gran horror del segle XX: el nazisme. A conseqüència d'aquest fenomen, Zweig va passar d'escriptor famós i reconegut arreu a refugiat polític, apàtrida i rodamón tràgicament a contracor. Malgrat les seves idees i la seva lluita pel pacifisme i entesa Zweig, sempre un home sencer i valent, no va poder-ho aguantar més i es va suïcidar, juntament amb la seva segona muller al Brasil el 1942. El món d'ahir és un testimoni de primera mà realment engrescador d'unes persones i uns fets decisius.

Testimoni de Càrrec

POBLES EN CONFLICTE

Jamal, Salah: *Palestina, ocupació i resistència. Manual pràctic sobre la qüestió palestina i el conflicte àrabo-israelià*. Lleida, Edicions El Jonc, 2001.

De tant en tant, les biblioteques del nostre

país es veuen enriquides per títols que ens apropen la realitat d'altres pobles i cultures que, lluny de la normalitat, lluiten per assolir la seva supervivència i el reconeixement dels seus drets col·lectius. N'és un bon exemple el llibre de Jordi Tejel *Els kurds*, a l'ombra de la història publicat el 1999. Enguany, Edicions El Jonc, una de les editorials més joves i compromeses dels Països Catalans, ens ofereix una altra finestra oberta a un d'aquests pobles en conflicte: Palestina. Al llarg dels últims mesos, d'ençà que va esclatar la darrera revolta popular palestina, l'actualitat informativa ens bombardeja quasi diàriament amb milers d'imatges i de dades que parlen de la llista creixent de morts i de ferits fruit de l'enfrontament palestino-israelià. A banda d'algunes comptades excepcions, els mitjans de comunicació i sobretot el monstre televisiu posen èmfasi en la cara més sensacionalista d'aquest conflicte. Ja se sap: avui en dia les xifres d'audiència manen, fins i tot, per damunt del rigor i de la pròpia qualitat de la informació. Com a resultat, ens arriba una visió força simplista i distorsionada de l'enfrontament entre ambdós pobles, per exemple, la que assenyala, desconeixent que el 20% de la població d'Israel és àrab, la qüestió religiosa com a únic detonant d'aquesta guerra interminable.

Poques vegades tenim la possibilitat de conèixer les arrels més remotes de la contesa, les causes que van desencadenar-la i els altres elements imprescindibles per entendre i desxifrar les claus i fer-nos una opinió pròpia d'aquest capítol tan agitat de la història de l'Orient Pròxim i de la Mediterrània. Sortosament, aquesta vegada no ha estat així.

Per mitjà d'aquesta obra, Salah Jamal, membre d'un dels bàndols enfrontats, posa al nostre abast aquest manual, una síntesi fàcilment manejable amb les dades necessàries que esdevé un excel·lent punt de partida per remeiar aquesta mancança i tenir prou informació per començar a entendre el conflicte àrabo-israelià. Si volem aprofundir en la qüestió, depèn de nosaltres cercar noves fonts. Del contingut del llibre destacaria dos elements a tenir en compte. En primer lloc, la gran habilitat política, fins i tot maquiavèlica, dels israelians per jugar la

carta del més fort, és a dir, d'aconseguir al llarg de la història el suport de la potència capdavantera al si del panorama de la política internacional per als interessos d'Israel, primerament la Gran Bretanya i després els Estats Units d'Amèrica. I aquí, el potencial econòmic i la capacitat enorme de pressió política dels lobbys jueus d'Occident, principalment dels EUA, que són importants.

En segon lloc, l'habilitat admirable del poble palestí, grans i petits, dones i homes, per resistir i fins i tot sobreviure a una situació tan adversa com l'ocupació israeliana, i també, l'oblit i l'abandó de la comunitat internacional ja que la lluita palestina ha estat i és una peça més, potser una víctima més, del taulell d'escacs que és la política i l'economia a nivell mundial, en el qual els més dèbils i indefensos són els perdedors.

Per acabar, algú pot pensar que si Salah Jamal és palestí, el llibre ha de ser partidista a favor del poble palestí. Potser sí. Tanmateix, personalment, m'és impossible mantenir-me imparcial ja que em sento plenament identificat amb la causa palestina, i crec que com a ciutadans i ciutadanes per una banda, i com a catalans i catalanes per l'altra, ens hauria de ser impossible mantenir-nos indiferents davant un conflicte tan desigual i ple d'injustícies en el qual el poble palestí és l'única víctima.

Joan Navais Icart

EL RESUM DE L'ESCAPADA

Dai Sijie: *Balzac i la Petita Modista Xinesa*. Barcelona, Edicions 62, 2001

Un dels llibres atractius del Sant Jordi passat, tant per una coberta exquisida com per un títol suggerent, va ser *Balzac i la Petita Modista xinesa*, una novel·la del xinès afincat a França Dai Sijie. La novel·la narra les experiències de Luo i del narrador, efectivament el mateix autor, durant part del seu període de reeducació a la Xina de Mao. Els dos nois, que quan van començar la reeducació eren adolescents, són enviats a la muntanya Fenix del Cel perquè els seus pares són considerats enemics del règim. L'amistat que els unia abans d'aquesta experiència s'incrementa, ja que han de viure junts i han de compartir les

seves vivències. Se'ls assignen tasques de camp dures, en un entorn ben poc favorable i mancats de qualsevol indici de comprensió. Aviat, però, coneixen el Quatreuells, un altre noi enviat també a la reeducació a la mateixa muntanya. El nou company amaga un tresor incalculable en una situació com la que viuen: en una maleta guarda llibres prohibits d'escriptors occidentals –Balzac, Flaubert, Melville, Roland...–. Sense pensar-ho, esdevenen uns apassionats de la lectura, però ho han de fer en la clandestinitat i havent robat els llibres del Quatreuells.

Aquesta primera via d'escapament es veu complementada per la Petita Modista, la filla d'un sastre de la qual tant Luo com el narrador s'enamoren. El primer, però, és qui hi surt guanyant. Tanmateix, Luo considera la noia massa poc "civilitzada". Serà Balzac i les seves novel·les qui faran adaptar la modista als gustos de Luo. Pigmalió es torna a imposar en aquesta novel·la, i amb uns resultats bastant nefastos. Després d'haver passat per un procés d'occidentalització flagrant, la noia marxa de la vall i abandona el seu escultor.

Balzac i la Petita Modista xinesa és la primera novel·la de Dai Sijie. Amb un cert regust masclista i amb aires de superioritat, facilita les experiències amb un relat lineal, sense interrupcions temporals i amb poques complicacions. Només una incursió de tres veus diferents a la del narrador (la de Luo, la de la Petita Modista i la d'un moliner que coneixen) permet introduir una discreta polifonia. Els personatges són plans, llevat de la Petita Modista, que pateix una transformació considerable –o que, potser, ha enganyat els dos amics i ha estat qui millor ha entès les lectures que Luo li oferia per "civilitzar-la"–.

Es tracta d'una novel·la sense pretensions i amb una certa discreció, tant de continguts com de recursos literaris. És un relat de lec-

tura planera i que no transcendeix, però sovint és positiu trobar llibres que no fan trencar el cap a ningú. Potser la pel·lícula que s'anuncia que se'n farà acabarà de completar les mancances de l'obra literària.

E. A. F.

ENTRE MIRALL TRENCAT I HOMENATGE A CATALUNYA

Carles Cortés i Orts. *Veü de dona*. Pròleg d'Isabel-Clara Simó. Barcelona, Columna, 2001.

Tothom acostuma a coincidir en l'afirmació que els records, en tant que arrels, són l'herència col·lectiva més valuosa perquè uneixen passat i futur, passant pel present, i ens permeten d'entendre qui som, d'on venim i on anem. Amb el pas inexorable del temps, aquells fets que han influït en els nostres predecessors i que, subtilment, segueixen influïnt en nosaltres mateixos, esdevenen records que s'emmagatzemen en la memòria i que es van perpetuant generació rere generació. Així doncs, la identitat de l'individu o del col·lectiu sorgeix de la suma d'aquest passat que l'allunyament temporal envolta de cert misticisme, i dels trets subjectius i experiències que aporta o experimenta cada generació.

Veü de dona és l'exemple del trasllat de les arrels familiars d'una generació encapçalada per l'Eva, l'anciana protagonista i alhora narradora del relat, a la següent, representada pels seus néts adolescents Mireia i Jaume. Al llarg dels divuit capítols d'extensió curta i molt còmoda de llegir, Eva va desenrotllant el fil dels seus records des de l'adolescència, marcada per la guerra i la postguerra viscuda des d'un poble del País Valencià, fins a la vellesa, fent participar activament aquells que l'escolten. Utilitzant aquest recurs, Cortés demostra la seva habilitat tècnica ja que li permet jugar amb els diferents punts de vista de la protagonista segons l'edat des de la qual ens explica els fets, i recordar al lector la convenció sobre la qual està construïda l'obra.

Les històries d'amor són els esdeveniments argumentals al voltant dels quals gira la història de la novel·la, però no es tracta de relacions romàntiques i tòpiques que, sortosament, no s'acosten en cap moment a la